

מערך שיעור לכבוד הנובי גוד: ראש השנה האזרחית

האגף לקליטת תלמידים עולים במשרד החינוך פרסם הסברים והנחיות על הנובי גוד. למרות זאת, מעטים הם בתי הספר שחוגגים או מציינים את הנובי גוד, והחג ממשיך ומעורר התנגדות בקרב רבים. אנו מציעות לפזר קצת מן הערפל לגבי החג, להכיר את מקורותיו ולהתוודע לחשיבותו בקרב תלמידות/ים רבות/ים ומשפחותיהן/ם.

וכך נכתב [באתר משרד החינוך](#):

שילוב של תלמידים עולים כרוך לעתים קרובות בשינוי עמדות של הסביבה הקולטת ונדרשת סובלנות כלפי אורחות חיים ומנהגים אותם מביאים העולים החדשים מארצות מוצאם.

ב-31 בדצמבר רוב יוצאי מדינות חבר העמים ומשפחותיהם חוגגים את חג ה"נובי גוד" (ראש השנה האזרחית) שהינו חג משפחתי, נטול כל משמעות דתית או אידאולוגית וחוגגים אותו נוצרים, מוסלמים וגם יהודים. לפי המסורת ב-31 בדצמבר בשעות הערב המשפחות מתכנסות לארוחות ערב חגיגיות. החג נמשך עד שעות הלילה המאוחרות לפחות עד חצות (עד סיום השנה החולפת וכניסתה של השנה החדשה). בלילה זה מקובל לברך את בני המשפחה והחברים ולחלק מתנות לילדים.

בכל בית ספר בישראל לומדים תלמידים עולים ובני עולים. אנו ממליצים לנהוג בפתיחות ורגישות כלפי תלמידים יוצאי חבר המדינות שנוהגים לבלות את החג בקרב בני משפחותיהם. ישנם תלמידים המביאים עמם לבית הספר סמלים וסממנים הקשורים ל"נובי גוד" כמו למשל כובעים של סנטה קלאוס, קישוטים, פירוטכניקה ועוד... נבקש להתייחס לכל אירוע מסוג זה, בשיקול דעת ובסובלנות ולגלות גמישות סבירה. אנו מעוניינים לשלב את התלמידים העולים בחברה הישראלית ולמנוע מהם תחושות של פגיעה וניכור כלפי מערכת החינוך. ראוי לציין, שעם התחזקותם של הפלורליזם והגישה הרב תרבותית התרבו לאחרונה הצעות חוק בנוגע להכרה ולמתן סטטוס לחג "נובי גוד" בישראל. בשנים האחרונות לרגל החג נוהגים ראשי ממשלת ישראל לברך את עולי חבר העמים לקראת החג.

הצעה לפעילות בחט"ב ובתיכון

נציג בפני הכיתה את השאלה: האם צריך לדעת/כנס/לחגוג את נובי גוד בבית הספר ובכיתה? נאסוף את הדעות בעד ונגד בשני צידי הלוח: נרשום את הנימוקים השונים לכל עמדה.

נחלק את הכיתה לקבוצות קטנות (4-5 משתתפות/ים בקבוצה): כל קבוצה תקבל קטעי מקורות (מידעיים וסיפוריים) ותמונות. מתוכם תבחר קטע מידע/י אחד, סיפור אחד ותמונה אחת, תדון בהם, ותענה על הנקודות הבאות:

- מה לא ידעתי על הנובי גוד?
- מה לא ידעתי על העולות/ים מרוסיה?
- אילו שאלות התעוררו בי בעקבות הקריאה.

לאחר הפעילות בקבוצות, כל קבוצה תכין פלקט, שמשקף את מה שלמדה באופן יצירתי, ותציג אותו בפני הכיתה.

לסיום נחזור לשאלה שפתחנו איתה את השיעור: מה דעתכן/ם עכשיו: האם צריך לחגוג או לציין את נובי גוד בבית הספר ובכיתה? האם דעתכן/ם השתנתה בעקבות הפעילות, למה? למה חשוב לציין? למי זה חשוב? מה זה משנה אם נציין או לא?

ניתן גם להביא כאן את מאמר הדעה שפורסם ב"הארץ": ["לאנשים שעוד מופתעים מנובי גוד"](#).

[סרטון קצרצר על החג של כאן 11](#)

קטעי מקורות מתוך [האתר 'נובי גוד ישראלי'](#) (ניתן למצוא באתר מקורות רבים, תמונות וסרטונים)

הנובי גוד, (גוד ברוסית: שנה, נובי: חדשה) מציין את חגיגות השנה האזרחית החדשה שנחגגה בברית המועצות: נצרות הייתה הדת הרשמית ברוסיה במשך מאות שנים, עד מהפכת אוקטובר 1917. עם הקמת המשטר הקומוניסטי – השלטון אסר על קיום כל פולחן דתי, כולל את חגיגות השנה החדשה. ב-1936 בעקבות פירסום מכתבו של חבר מפלגה בכיר- בביטאון המפלגה פְּרָאבְּדָה, שהציע להציב יולקוֹת, עזי עד, כדי לשמח את ילדי ברית-המועצות, אישרו השלטונות הסובייטיים את קיום ה"נובי גוד" במתכונתו החילונית והאזרחית. לנובי גוד הוענק מעמד חשוב ומיוחד בברית-המועצות, כחג הלא-קומוניסטי היחיד בשנה. גם היהודים, שלא יכלו לחגוג אף חג יהודי באופן פומבי, מצאו בנובי-גוד נחמה והכניסו לתוכו גם ממנהגי חגים יהודיים, כגון: "דמי חנוכה", בדמות מתנות ודמי כיס לילדים. כשיוצאי בריה"מ עלו לארץ, לרובם היה ברור שימשיכו לחגוג את הנובי גוד אף על פי שבארץ המנהגים שמתלווים לחג עוררו התנגדות גדולה בשל הדימוי הנוצרי של חג המולד. הדימויים אכן מאד דומים וקשורים בעברם לחג המולד, אבל המסורת לא קשורה לשום דת. בחג נהוג לשבת כמשפחה ולאכול מטעמים רוסיים, לספר סיפורים נוסטלגיים, לחלק מתנות ולשתות שמפניה.

(על פי: נובי גוד ישראלי)

יד מרוז – "סבא כפור"

סבא כפור (יד = סבא, מרוז = כפור) מגיע בליל חג הנוכזי גוד לבתיהם של הילדים מהיערות, מתגנב בחשאי, כשכל בני הבית ישנים, ומניח את המתנות מתחת ליולקה. סטלין הזורה כי סבא כפור ילבש אך ורק מעיל בצבע כחול, כדי לבדל אותו מסנטה קלאוס הנוצרי האדום, עם זאת, הרוסים אינם מקפידים על כך. יד מרוז חובש גם כובע פרווה מעוגל, נועל "ולנקי" – נעלי לבד גבוהות ואוחז בידו מטה קסמים מעוגל. בברית המועצות היה מגיע על גבי טרויקה – כרכרה רתומה לשלושה סוסים. בישראל, בהיעדר שלג, הוא מגיע ברגל.

שורשיו של סבא כפור

שורשיו של יד מרוז נעוצים בפולקלור הסלאבי. מהמאה ה-19, החלה דמותו להופיע ביצירות ספרותיות וסיפורי אגדות בשמות שונים: סבא ניקולאס, סנטה קלאוס, דד טרסקון ומורוזוקו. בברית המועצות, יד מרוזזכה בתפקיד מחלק המתנות לילדים לנוכזי גוד ומכהן בו עד היום, אך מדינות שנכללו בעבר בגוש הסובייטי, אימצו גרסאות משלהן לסבא מחלק המתנות, למשל: באזרייבג'ן קיים Saxta Baba (סבא חורף), ובארמניה Dzmer Pap (סבא חורף).

סְנִגְרֶצְ'קָה – "שלגנית"

לסבא כפור מתלווה נכדתו, סְנִגְרֶצְ'קָה (סְנִגְ = שלג) – דמות רומנטית מאגדות עם רוסיות. לפי אחת האגדות – זוג זקנים ערירי יצר בובת שלג, שקמה לתחייה. כאשר גדלה, שיחקה עם ילדות ביער, שהזמינו אותה לקפוץ מעל מדורה. סְנִגְרֶצְ'קָהלא הספיקה להשלים את הקפיצה – ונעלמה בענן של קור. לפי אגדה אחרת, היא בתם של האביב וסבא כפור, הנמשכת לחברת בני-אדם. היא אינה יודעת לאהוב, כי ליבה קפוא. אמה מרחמת עליה ומעניקה לה את היכולת לאהוב, אך אז ליבה מתחמם והיא נמסה.

מתנות

קניית מתנות לילדים היא אלמנט מרכזי בחג. לפי האגדה, סבא כפור מתגנב לבית באישון לילה, כשכל בני-הבית ישנים ומניח את המתנות למרגלות היולקה. הילדים קמים למחרת ומוצאים את המתנות. בנוסף, נוהגים בני המשפחה להעניק מתנות זה לזה.

ברכות

בברית המועצות מרבית החוגגים נהגו לשלוח **כרטיסי ברכה וגלויות לחג**, בדומה למקובל בראש השנה, כדרך לשמור על קשר עם קרובים ומכרים רחוקים. הגלויות והכרטיסים עוטרו לרוב בצירי סמלים של החג ובכתובת "סְנִגְרֶצְ'קָה!" (שנה טובה). כיום, חלק ניכר בוחר לשלוח ברכת "סְנִגְרֶצְ'קָה" באי-מייל, או בהודעת SMS.

בברית-המועצות היה הבדל תהומי בין התפריט היומיומי של המשפחה לבין הארוחה שהוגשה לאורחים. בעלי-הבית היו יוצאים מגדרם כדי לגדוש את השולחן במאכלים שונים, שכן שולחן עמוס היה מקור גאווה וביטוי לחיבה שהמארחים רוחשים לאורחיהם. מרבית הדירות בדיור הציבורי בברית-המועצות היו קטנות וקומפקטיות. כשהגיע זוג אורחים או חברים נהגו להעביר ערב צנוע ואינטימי סביב השולחן במטבח, על כוס תה או קפה וכיבוד קל. מספר גדול יותר של מוזמנים חייב לפרוס שולחן ערוך בסלון.

כל סעודה חגיגית למוזמנים התחילה בבתיים רבים מִזֶּאקוּסְקָה- תקרובת. אלה שיכלו להרשות לעצמם הגישו מעדנים אקסקלוסיביים, בהם קוויאר, דגי סלמון, פירות ים, נקניקיות ונקניקים מזרח-אירופיים באיכות גבוהה ודליקטסים שונים. בנוסף, הוכנו עוגות וסלטים, לרוב ממוצרי-היסוד הדלים והספורים של תקופת הצנע בשנות ה-70 וה-80. אספקת המזון לחנויות לא הייתה סדירה בשל המשבר הכלכלי החריף והסחורה המועטה שהגיעה נחטפה במהירות מהמדפים.

בנוֹבֵי גוֹד, האירוח מגיע לשיא- כלי הקריסטל מוצאים מתוך הויטרנה, סכו"ם וכלי מטבח חגיגיים זוכים לצחצוח ומיטב המאכלים נפרסים על גבי מפות לבנות ומעוצבות.

שוֹבָה (דג במעיל פרווה)

אנה גורליק – גוטרמן, אשר עלתה מרוסיה בשנת 2009 ומתגוררת היום בתל אביב מספרת את סיפורה על השובה.

שובה הינו מאכל מסורתי אותו מכינים בעיקר בארוחת החג וזאת בשל המורכבות שבהכנתו. כבר מגיל 4 החלה לסייע לבני משפחתה במטבח הביתי ולקחה חלק בבישולים לארוחת החג. עבודה המטבח תמיד נראה כמקום קסום בו החל להתבשל "הקסם" כבר שבוע לפני החג עצמו, וכלל המשטחים במטבח כוסו בקערות מלאות בירקות מבושלים. היא מספרת שהקסם היה מתחיל כאשר הירקות מכוסים הקליפה היו הופכים למאכל יפה וצבעוני. החלק האהוב עליה היה קישוט השובה על ידי המיוזז וההתבוננות בו בעודו הופך לסגלגל במגע עם הסלק. כיוון שאהבה מאוד את הבישולים והמטבח, בחרה כבר בגיל 17 מסעדות באוניברסיטה. בסוף השנה הראשונה נדרשה להכין מנה בתור עבודת גמר. היא כמוכן בחרה להכין את השובה. לאחר לילה ארוך בו עבדה על ניקיון הדג המלוח מכלל העצמות, היא מספרת בגאווה כי המאכל זכה לשבחים מרובים והיה המתכון היחיד אשר עבר את כלל הועדות הבחונות.

ניחוח של זרות. עליתי לארץ בגיל שלוש וחצי, עם אחי, הורי, סבים וסבתות. מאחר ואני ואחי הגענו בגיל מאוד צעיר, ניסינו, כמו ילדי עולים רבים, להיות ישראלים על דרך השלילה – להתכחש לכל דבר רוסי. נמנעתי מלדבר על משפחתי, על הסבא בסלון שאמנם לימד אותי קרוא וכתוב, אך התביישתי כשסיפרתי שהוא גר איתנו. חגיגות הנובֵי גוד היו מקור נוסף לבושה. כל שנה ההורים היו מוציאים קופסה ישנה ומרכיבים עץ אשוח מפלסטיק. הם קישטו אותו בצעצועים שבריריים מקופסא מאובקת אחרת, הכינו הרבה אוכל, הזמינו אורחים. אני ואחי נמנענו מלספר על כך שההורים הרוסים שלנו חוגגים "כריסמס". זה חשף את הרוסיות שלנו, היה לכך ניחוח של זרות. היינו מתעמתים איתם, מסרבים לחגוג, נותנים הסברים מופרכים על נצרות שנוגדת את היהדות. לאחר מספר שנים העץ הפסיק לקשט את סוף דצמבר. שנים מאוחר יותר, כשהתבגרתי מספיק כדי להפסיק להתבייש ולהתחיל ליהנות מתרבותי השנייה, שאלתי את ההורים איפה העץ והצעצועים. בעצב הודו שהם זרקו אותו כי כל כך שנאנו את החגיגות. מאז חגגנו את הנובֵי גוד יחד כל שנה, עם ענף אשוח בכוס מים והמון אהבה. ס', בן 29

התחלה של משהו טוב. לישראל הגענו בנובמבר 1990. גרנו בדירת עמידר קטנטנה בבת ים והרגשנו מנותקים ובודדים בעולם חדש וזר. האדם היחיד שהכרנו הייתה ריבה, שכנה מבוגרת שעלתה מליטא בשנות השבעים ודיברה רוסית. הזמנו אותה ואת בעלה, ישראל, לארוחת הנוֹבִי גוֹד. לא היה לנו כסף, סשה התחיל לעבוד אבל עוד לא קיבל את המשכורת הראשונה שלו. אני עבדתי בניקיון דירות. לקראת החג שטפנו יחד מפעל והרווחנו תשעים שקל במזומן. עיפיים ומסופקים הלכנו לשוק הכרמל וקנינו מצרכים לארוחת החג. ערכנו שולחן, הכנתי סלט תירס וסלט אוליבייה, תפוחי אדמה, קינוחים... אפילו שמפניה הייתה. ארוחת החג נראתה לנו מפוארת, התרגשנו מכך שמגיעים אורחים. ריבה וישראל לא נהגו לחגוג נוֹבִי גוֹד, אך הגיעו בכל זאת. שנים מאוחר יותר ריבה סיפרה לנו שהיא התרגשה עד דמעות כאשר נכנסה לתוך הדירה הקטנה שלנו. היא ראתה זוג צעירים מחויכים, לבדם בעולם, מנסים ליצור בית במקום זר ורחוק, אופטימיים למרות שלא היה להם כסף או משפחה גדולה לצדם. אכלנו, שתינו, צחקנו ודיברנו על התקוות שלנו לקראת חיינו החדשים בישראל. באותו ערב מלא באהבה הרגשנו שיש לנו כוח, שנתמוך אחד בשני תמיד, שנתגבר על הכל. היינו צעירים, הרגשנו שהחיים לפנינו. הנוֹבִי גוֹד הזה, החלטנו, הוא התחלה של משהו טוב. **בתיה ורשקוב (תרגם- דן ורשקוב)**

אהבה במילניום. בדצמבר 1999 התארגנה לה מסיבת סילבסטר כיתתית בביתו של אחד הילדים. הייתי בביתה י', ילד רוסי שקט ודחוי וכמוכן לא הוזמנתי רשמית. ידעתי שאני יכול להגיע בכל זאת, שאבלה את הערב ישוב על אחד הכיסאות ליד הקיר, מתבונן בקנאה בילדים סביבי רוקדים ונהנים, מגלים את האהבה והחיים הצעירים שהיו מעבר להישג ידי. שאלתי את אלינה, הבחורה היפיפייה שהייתי מאוהב בה נואשות במשך שנה וחצי, אם היא הולכת. להפתעתי היא אמרה שלא. חשוב לה להיות בבית עם ההורים. כמעט התפוצצתי מרוב אהבה. באותו רגע החלטתי: אוותר על מסיבת הסילבסטר ואחגוג את הנוֹבִי גוֹד עם הוריי. אתקשר אליה קצת לפני חצות ואתוודה על אהבתי. אפילו הקלטתי מהטלוויזיה את שיר הנוֹבִי גוֹד מ"נו-פוגודי", כשהארנב מחופש לסנגורוצ'קה והזאב לָדָד מוֹרוֹז. התכוונתי להשמיע לה אותו ברגע שתענה לטלפון, כדי להצחיק אותה. חיכיתי בנשימה עצורה כל הערב, ידיי מזיעות, ליבי הולם בפראות. עשרים דקות לפני חצות חייגתי באצבעות רועדות. ענה קול נשי. פחדתי שבטעות אשמיע את השיר לאימא שלה, אז לחשתי "אלינה?". "לא, זה אחיה הקטן" ענה הקול. מושלם! חשבתי לעצמי. "אפשר לדבר עם אלינה?". "לא, ענה אחיה", היא במסיבה". העברתי את ערב הנוֹבִי גוֹד עם דמעות בעיניי, שבור לב. **ואדים פרידמן, בן 33, תל אביב.**

צל של נוֹבִי גוֹד. כילדה קטנה, נוֹבִי גוֹד היה המתנות. הסיבה העיקרית שסבלתי בשמחה את הוריי במצב שכרות מתקדם (יש לי תמונה של אבא וסבא מתעוררים אף מול אף על הספה בסלון) היא העובדה שבחצות קיבלתי את המתנה שרציתי, אחרי שנה של ציפייה. ברבי יקרה, קלטת של סרט דיסני או צעצוע נחשק שהובטח לחג. בשבילי זה היה יום הולדת שני. בנוֹבִי גוֹד הראשון בארץ הייתי בת שבע. לא הבנתי לאן הגענו או מהי הגירה. התגוררנו במעלות, סביבי היו הרבה דוברי רוסית, כולם חגגו, אך משהו השתנה. הייתה נימת אכזבה בקולם של הוריי, מעין עצב שחלחל לתוך הקסם של הנוֹבִי גוֹד. הם התגעגעו לאווירת החג של ביתם הקודם. לא היו שלטים צבעוניים, אף אחד לא איחל להם חג שמח בחדר המדרגות, השלג היה חסר. בחצות קיבלתי קלמר מתכת כחול עם פיקצ'ו ושלוש ליפות צבעוניות לאמבטיה. הפער היה ברור.

אלקסה ירמולוב, 23, בת ים